

*Рецензії
на наукові
монографії*

РЕЦЕНЗІЯ

**на монографію : Новак-Каляєва Л. М. Права людини
в державному управлінні: теоретико-методологічний
аспект: [Текст] : монографія / Л. М. Новак-Каляєва. - Львів :
ЛРІДУ НАДУ, 2013. - 396 с.**

Права людини є складним, багатовимірним явищем, базовим для визначення стратегії держави та способів державного управління в ній. Права людини визначають вимоги для формування фундаментальних цінностей держави, що мають перевагу над усіма типами вимог. Сучасна модернізація державного управління в Україні відбувається саме на основі визнання прав людини незаперечним пріоритетом та органічною складовою управлінської діяльності, що підтверджує актуальність теми дослідження. Права людини, інституціалізовані на всіх рівнях глобального та європейського управління, істотно впливають на управлінську діяльність, формуючи її принципи на базі потреб демократичного суспільства в компетентній та професійній владі.

Актуальність проблематики прав людини в державному управлінні зумовлена також необхідністю вироблення алгоритмів управлінської діяльності в справі реалізації норм Конституції України, що присвячені правам людини, та тих міжнародних зобов'язань, які наша держава взяла на себе у зв'язку з ратифікацією міжнародних угод у цій царині. Не менш актуальною проблемою є ускладнення соціальної структури суспільства та перетворення громадян на активного учасника управління державою, що змушує уряди шукати нові форми взаємодії влади і громади, спрямовані на задоволення соціальних потреб, захист прав усіх поколінь та прошарків громадян.

Монографія Л.М.Новак-Каляєвої "Права людини в державному управлінні: теоретико-методологічний аспект" пропонує теоретичне узагальнення проблеми наукового обґрунтування прав людини як теоретико-методологічної основи в галузі науки "Державне управління". Права людини в контексті державного управління розглядаються як складне політичне, пра-

вові, соціокультурне та філософсько-етичне явище. Автором проаналізовано формування концепції прав людини в процесах європейського та американського державотворення, сучасні тенденції публічного управління у сфері захисту прав людини. Окремий розділ монографії присвячено дотриманню прав людини в державному управлінні в умовах інформаційно-технологічних впливів на суспільство та державу.

Узагальнення досвіду інституціалізації прав людини дало підстави автору зробити висновок щодо транспонування пріоритетів прав людини в теорію та практику європейського управління. Автор наголошує на демократичному потенціалі процесу інституціалізації прав людини та обґрунтовує його вплив на державне управління. На переконання автора, документи, розроблені та ухвалені міжнародною спільнотою у сфері прав людини, універсалізують підходи й типологізують проблеми в цій галузі. Вони служать як конкретними стандартами функціонування суспільства, так і стандартами для сучасного й ефективного управління державою.

Визначаючи відсутність у вітчизняній науці державного управління фундаментальних досліджень щодо прав людини, автор наголошує, що ця проблематика послідовно розробляється у міждисциплінарних і галузевих дослідженнях, дискусіях серед науковців і урядовців Європи, США і всієї наукової громадськості на всіх континентах. Особливі підходи до концепції прав людини, зокрема щодо їх універсальності, або трактування прав людини як виправданих моральних норм, досить часто провокують скепсис і конфронтацію філософських аргументів. Предметом дискусій в інших галузях суспільних наук є як зміст та суть концепції прав людини, так і аргументація їх сприйняття в історичному, філософському та політичному контекстах. Авторкою окреслено предмет дослідження теоретичних проблем прав людини в державному управлінні в міждисциплінарному дискурсі.

У роботі обґрунтовується необхідність розширення понятійно-категорійного апарату державного управління. Зокрема, запропоновано авторське визначення поняття прав людини як торетико-методологічної основи державного управління: права людини у цьому контексті розуміються як єдина загальновизнана теоретико-методологічна основа та неконфронтаційна платформа для узгодження ідеологічних, політичних та економічних підходів до реалізації влади на глобальному, національному та регіональному рівнях. Як теоретико-методологічна основа державного управління права людини обумовлюють реалізацію його функцій, чим надають управлінській діяльності універсальності та довершеності й умотивовують її. Важливим є висновок автора про те, що права людини транспонують основні принципи, зокрема принцип особистої гідності людини, принципи рівності перед законом, недискримінаційного підходу в управлінських діях тощо, у пріоритети дер-

жавного управління. Аргументовано доцільність формування ідеології державного управління на засадах прав людини.

Позитивом є визначення виключних умов, на яких припустимі обмеження прав людини: існування конкретних достатньо вагомих цілей; дотримання правових засад, адже органи державного управління самостійно не мають права вносити такі обмеження; допустимість тільки мінімального обмеження, достатнього для захисту блага, з яким реалізація прав людини перебуває в суперечності; форма обмеження повинна бути прийнятна в суспільстві.

Варто погодитись із позицією автора щодо впровадження прав людини в теорію та практику державного управління як обов'язкового етапу його модернізації. Інтеграція, права людини та інформаційно-технологічні зміни характерні для сучасного етапу розвитку переважної більшості концепцій державного управління європейських країн. Вони є чинниками, дія яких обумовила трансформацію детермінанти сучасних концепцій державного управління від соціальних до організаційно-процедурних.

Позитивом роботи є визначення зв'язків державного управління та прав людини, що зведені автором до таких основних аспектів: а) функціонування демократичних суспільних інститутів, організоване на засадах цінностей, що обумовлені правами людини, шляхом демократичних реформ управління за істотної участі громадськості в розробці державних політик; б) безумовна повага до прав людини у сфері надання адміністративних послуг населенню підвищує ефективність виконання органами управління своїх обов'язків щодо надання суспільних благ; в) права людини виступають чутливим показником якості та ефективності державного управління щодо реформування законодавства та надання допомоги найбільш проблемним з точки зору дотримання прав людини установам на засадах верховенства права; г) боротьба з корупцією, що може бути подолана органами державного управління за умови впровадження принципів підзвітності, прозорості та участі в антикорупційних заходах.

Системно проаналізована в монографії неурядові структури, що діють у сфері прав людини. Визначено засади їх взаємодії з органами державного управління та місцевого самоврядування. Висновок про існування істотного розриву між урядовою та громадською риторикою щодо глобального поширення концепції прав людини в українському суспільстві та динамікою і масштабами їх порушень зумовив рекомендації автора щодо необхідності зміни тактики міжнародних правозахисних інформаційних мереж, тобто переходу від тільки поточної реакції на порушення прав людини до переважно профілактичних міжнародних стратегій на основі тісної співпраці з органами державного управління та місцевого самоврядування.

Визначено глобальні тенденції зміни завдань державного управління, зокрема: регулювання інформаційного простору з метою захисту універсальності, цілісності та відкритості Інтернету; вироблення стратегії розробки типового законодавства щодо кіберзлочинності; захист прав окремих користувачів від наслідків неналежного використання віртуального простору на засадах поваги до гідності людини, її початкової автономності, дотримання солідарності та соціальної справедливості; забезпечення вільного та рівного доступу; забезпечення можливості для кожного звертатися до інформації, створювати її за умов реального збереження множинності джерел.

Водночас робота не позбавлена окремих вад. Так, звертає на себе увагу певна непропорційність розподілу тексту. Окремі погляди не позбавлені полемічного потенціалу. Втім, неоднозначність деяких трактувань та висновків сама авторка підкреслює, наголошуючи на необхідності подальших наукових пошуків у заявленій проблематиці в межах теорії державного управління та міждисциплінарних зв'язків.

У цілому монографія написана на належному науковому рівні. Складний матеріал дослідження викладено логічно, послідовно і доступно для сприйняття не тільки фахівцями з державного управління, а й широкого кола зацікавлених осіб. Висновки за результатами роботи є обґрунтованими і не викликають заперечення.

Монографія Л.М.Новак-Каляєвої "Права людини в державному управлінні: теоретико-методологічний аспект" може бути рекомендована до використання широким колом науковців та спеціалістів, які долучені на практиці до вирішення питань розбудови сучасної системи державного управління та місцевого самоврядування на засадах прав людини.

Рецензент - Гонюкова Лілія Василівна,
доктор наук з державного управління
за спеціальністю 25.00.01
"Теорія та історія державного управління",
професор кафедри державної політики
та управління політичними процесами
НАДУ